

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра кримінально-правових дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан юридичного факультету

Віталій СЕРЬОГІН

“_____” 2024 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Криміналістика та судова експертиза

рівень вищої освіти: другий магістерський рівень

галузь знань: 10 природничі науки

спеціальність: 102 хімія

освітньо-наукова програма : Матеріалознавча криміналістична експертиза

вид дисципліни: за вибором

факультет: юридичний

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету

«28» серпня 2024 року, протокол № 1

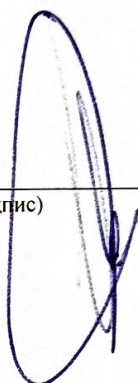
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Булавина Вікторія Сергіївна, к.в.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри кримінально-правових дисциплін

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

В.о. завідувача кафедри кримінально-правових дисциплін

Гліб РИБАЛКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми
«Матеріалознавча криміналістична експертиза»

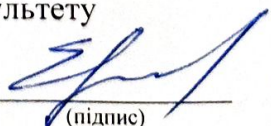
Гарант освітньо-наукової програми «Матеріалознавча криміналістична експертиза»

Ольга КОНОВАЛОВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією
хімічного факультету

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

Голова науково-методичної комісії хімічного факультету

Павло ЄРІМОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Криміналістика та судова експертиза» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки «Матеріалознавча криміналістична експертиза» магістра 102 Хімія

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є навчання студентів використовувати знання основних понять та задач криміналістики, методів матеріалознавчої експертизи, а також відповідних законодавчих документів та нормативних актів для проведення матеріалознавчих експертиз різних видів, трактування їх результатів та процесуально грамотного надання висновку експерта.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Криміналістика та судова експертиза» є ознайомлення студентів з:

- сучасною системою судових експертиз, їх можливостями в дослідженні речових доказів, живих осіб, трупів;
- державними спеціалізованими експертними установами;
- комплексом процесуальних і організаційних питань, пов'язаних з призначенням судових експертиз, а також організацією проведення судових експертиз в державних експертних установах;
- тактикою проведення судових експертиз.

1.2.1. Формування наступних загальних компетентностей:

1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
7. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
9. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
11. Здатність працювати автономно.
12. Здатність до пошуку, критичного аналізу та обробки інформації з різних джерел.
13. Уявлення про види, форму і зміст кримінальних процесуальних документів.

1.2.2. Формування наступних фахових компетентностей:

1. Здатність обирати оптимальні методи та методики дослідження.
2. Уявлення про систему засобів та методів криміналістичної техніки.
3. Володіння знанням сучасної системи судових експертиз, їх можливості в дослідженні речових доказів, живих осіб та трупів.
4. Здатність здійснювати професійну діяльність у повній відповідності до закону.
5. Здатність обирати вид та проводити криміналістичну експертизу в залежності від типу об'єкту дослідження, аналізувати результати та формувати висновки дослідження.
6. Здатність юридично грамотно скласти та надавати висновок матеріалознавчої криміналістичної експертизи.

1.3. Кількість кредитів 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Основна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
16 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
42 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	-

1.6. Заплановані результати навчання ОНП

1. Вміти ясно і однозначно донести результати власного дослідження до фахової аудиторії та/або нефакхівців.

2. Володіння загальною методологією здійснення наукового дослідження.

3. Оцінювати ризики у професійній діяльності та здійснювати запобіжні дії.

4. Знати: поняття предмету і системи криміналістики, функції і завдання криміналістики; історію криміналістики; криміналістичну характеристику злочинів; методи криміналістики; криміналістичну діагностику та ідентифікацію; криміналістичні версії та прогнозування; положення криміналістичної техніки; положення криміналістичної тактики; положення криміналістичної методики. Вміти: застосовувати криміналістичні знання для розв'язання практичних завдань; розуміти положення матеріалознавчої криміналістичної експертизи в системі криміналістики; застосовувати компетентності з письмового й усного представлення наукового та практичного матеріалу та аргументування.

5. Знати: поняття і види судових експертиз; типові об'єкти та завдання, які вирішуються експертним дослідженням у кримінальних провадженнях; систему державних спеціалізованих експертних установ України; порядок підготовки та призначення судових експертиз; способи оцінки висновку експерта. Вміти: застосовувати сучасну криміналістичну техніку для вилучення речових доказів і зразків для проведення експертизи; використовувати можливості судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень; аналізувати і оцінювати первісну інформацію про скоєне правопорушення, що відображається у слідах злочину, для прийняття рішення про призначення експертизи; правильно використовувати техніко-криміналістичні засоби для виявлення, фіксації та вилучення слідів, інших речових доказів, фіксації ходу та результатів слідчих (розшукових) дій.

6. Знати поняття, предмет, систему та задачі матеріалознавчої криміналістичної експертизи. Знати загальні положення методики матеріалознавчої експертизи та окремих її видів. Вміти самостійно проводити матеріалознавчі дослідження різних видів, брати участь у проведенні комплексної експертизи для виконання матеріалознавчої частини досліджень.

7. Знати вимоги, які ставляться до експерта-криміналіста, який працює у державних експертних установах. Вміти надати на основі спеціальних знань допомогу оперативним працівникам та слідчим у підготовці матеріалів, необхідних для проведення

матеріалознавчих досліджень.

8. Знати основні положення кримінального права та експертно-криміналістичної діяльності. Вміти процесуально грамотно скласти висновок експерта-криміналіста стосовно результатів матеріалознавчої криміналістичної експертизи.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 87,5 %.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Лекції

Тема 1. Криміналістика та судова експертиза. Поняття криміналістики та судової експертизи. Нормативні документи, що регулюють судово-експертну діяльність. Основні ознаки судової експертизи.

Тема 2. Організація судових експертиз. Державні судово-експертні установи України та їх функції. Організація проведення судової експертизи.

Тема 3. Судовий експерт. Поняття судового експерта. Права та обов'язки судового експерта. Дії, заборонені судовому експерту. Відповідальність судового експерта.

Тема 4. Наукові основи судових експертиз. Предмет судової експертизи. Об'єкти судової експертизи.

Тема 5. Наукові основи судових експертиз. Зразки для експертного дослідження. Методи і методики судової експертизи.

Тема 6. Класифікація судових експертиз. Процесуальна класифікація судових експертиз. Класифікація судових експертиз за галузями знань.

Тема 7. Процесуальні основи проведення судових експертиз. Проведення експертиз у кримінальному судочинстві. Проведення експертиз у цивільному процесі. Проведення експертиз у адміністративному процесі.

Тема 8. Процесуальні основи проведення судових експертиз. Постанова (ухвала) про призначення судової експертизи. Висновок судового експерта. Повідомлення про неможливість надання висновку експерта.

Практичні заняття

Тема 9. Поняття спеціальних знань та обізнаних осіб, які залучаються у кримінальному провадженні. Історичні передумови виникнення інституту «спеціальних знань» у кримінальному провадженні. Сутність та форми використання спеціальних знань.

Тема 10. Підготовка матеріалів для проведення експертизи. Формулювання питань експерту. Правила упакування і транспортування об'єктів.

Тема 11. Тактика проведення судових експертиз. Загальні тактичні засади проведення експертизи. Підготовка і призначення судової експертизи.

Тема 12. Тактика проведення судових експертиз. Проведення експертизи судовим експертом. Заключний етап проведення експертизи.

Тема 13. Дослідження, оцінка та перевірка висновку експерта. Поняття дослідження, оцінки, перевірки висновку експерта. Формальна (логіко-процесуальна) оцінка висновку експерта.

Тема 14. Дослідження, оцінка та перевірка висновку експерта. Змістовна (спеціальна) оцінка висновку експерта. Перевірка висновку експерта. Документи, в яких відображені результати оцінки висновку експерта.

Тема 15. Дослідження, оцінка та перевірка висновку експерта. Напрямки використання судових експертиз у кримінальному провадженні.

Тема 16. Обізнані особи в кримінальному, цивільному та адміністративному судочинстві. Поняття, види та характеристика обізнаних осіб у кримінальному провадженні. Зміст спеціальних знань обізнаних осіб. Форми залучення обізнаних осіб.

Тема 17. Обізнані особи в кримінальному, цивільному та адміністративному судочинстві. Класифікація обізнаних осіб. Мета залучення обізнаних осіб. Експерт з питань права у цивільному та адміністративному судочинстві.

Тема 18. Спеціаліст у кримінальному, цивільному та адміністративному провадженні. Спеціаліст в цивільному та адміністративному провадженні. Судово-медичний експерт в слідчих (розшукових) діях. Правові та функціональні відмінності експерта від спеціаліста.

Тема 19. Спеціаліст у кримінальному, цивільному та адміністративному провадженні. Залучення спеціалістів при огляді місця події. Залучення спеціалістів під час обшуку.

Тема 20. Спеціаліст у кримінальному, цивільному та адміністративному провадженні. Участь спеціалістів при допиті. Участь спеціалістів під час слідчого експерименту, отриманні зразків для експертизи.

Тема 21. Відповідальність за порушення вимог законодавства про запобігання корупції. Законодавство України про запобігання корупції. Поняття, суб'єкти, конфлікт інтересів.

Тема 22. Підготовка висновку експерта (проекту висновку експерта) в рамках кримінального провадження.

Формується навик роботи з методиками, науковою літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами досліджень різних об'єктів; отримується навик професійного викладення інформації.

Тема 23. Особливості написання експертизи та надання висновку експерта (підготовка проекту висновку експерта) за заявою.

Формується навик роботи з методиками, науковою літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами досліджень різних об'єктів; отримується навик професійного викладення інформації.

Тема 24. Захист реферату.

Формується навик роботи з науковою літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами аналізу; отримується навик професійного викладення інформації.

Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Тема 1	4	2				2								
Тема 2	4	2				2								
Тема 3	4	2				2								
Тема 4	3	2				1								
Тема 5	4	2				2								
Тема 6	3	2				1								
Тема 7	4	2				2								
Тема 8	3	2				1								
Тема 9	4		2			2								
Тема 10	4		2			2								
Тема 11	4		2			2								
Тема 12	4		2			2								
Тема 13	4		2			2								
Тема 14	3		2			1								
Тема 15	4		2			2								
Тема 16	4		2			2								
Тема 17	4		2			2								
Тема 18	3		2			1								
Тема 19	3		2			1								
Тема 20	4		2			2								
Тема 21	4		2			2								
Тема 22	4		2			2								
Тема 23	4		2			2								
Тема 24	4		2			2								
Усього годин	90	16	32			42								

3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 9. Поняття спеціальних знань та обізнаних осіб, які залучаються у кримінальному провадженні. Історичні передумови виникнення інституту «спеціальних знань» у кримінальному провадженні. Сутність та форми використання спеціальних знань.	2	--
2	Тема 10. Підготовка матеріалів для проведення експертизи. Формулювання питань експерту. Правила упакування і транспортування об'єктів.	2	--
3	Тема 11. Тактика проведення судових експертиз. Загальні тактичні засади проведення експертизи. Підготовка і призначення судової експертизи.	2	--
4	Тема 12. Тактика проведення судових експертиз. Проведення експертизи судовим експертом. Заключний етап проведення експертизи.	2	--
5	Тема 13. Дослідження, оцінка та перевірка висновку	2	--

	експерта. Поняття дослідження, оцінки, перевірки висновку експерта. Формальна (логіко-процесуальна) оцінка висновку експерта.		
6	Тема 14. Дослідження, оцінка та перевірка висновку експерта. Змістовна (спеціальна) оцінка висновку експерта. Перевірка висновку експерта. Документи, в яких відображені результати оцінки висновку експерта.	2	--
7	Тема 15. Дослідження, оцінка та перевірка висновку експерта. Напрямки використання судових експертиз у кримінальному провадженні.	2	--
8	Тема 16. Обізнані особи в кримінальному, цивільному та адміністративному судочинстві. Поняття, види та характеристика обізнаних осіб у кримінальному провадженні. Зміст спеціальних знань обізнаних осіб. Форми залучення обізнаних осіб.	2	--
9	Тема 17. Обізнані особи в кримінальному, цивільному та адміністративному судочинстві. Класифікація обізнаних осіб. Мета залучення обізнаних осіб. Експерт з питань права у цивільному та адміністративному судочинстві.	2	--
10	Тема 18. Спеціаліст у кримінальному, цивільному та адміністративному провадженні. Спеціаліст в цивільному та адміністративному провадженні. Судово-медичний експерт в слідчих (розшукових) діях. Правові та функціональні відмінності експерта від спеціаліста.	2	--
11	Тема 19. Спеціаліст у кримінальному, цивільному та адміністративному провадженні. Залучення спеціалістів при огляді місця події. Залучення спеціалістів під час обшуку.	2	--
12	Тема 20. Спеціаліст у кримінальному, цивільному та адміністративному провадженні. Участь спеціалістів при допиті. Участь спеціалістів під час слідчого експерименту, отриманні зразків для експертизи.	2	--
13	Тема 21. Відповідальність за порушення вимог законодавства про запобігання корупції. Законодавство України про запобігання корупції. Поняття, суб'єкти, конфлікт інтересів.	2	--
14	Тема 22. Підготовка висновку експерта (проекту висновку експерта) в рамках кримінального провадження. Формується навик роботи з методиками, науковою літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами досліджень різних об'єктів; отримується навик професійного викладення інформації.	2	--
15	Тема 23. Особливості написання експертизи та надання висновку експерта (підготовка проекту висновку експерта) за заявою. Формується навик роботи з методиками, науковою літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами досліджень різних об'єктів; отримується навик професійного викладення інформації.	2	--
16	Тема 24. Захист реферату. Формується навик роботи з науковою літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами аналізу; отримується навик професійного викладення інформації.	2	--

5. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин	
	денна	заочна
Тема 1. Поняття та ознаки судової експертизи. Студент повинен ознайомитися з загальними поняттями та ознаками судової експертизи.	4	--
Тема 2. Класифікація судових експертиз. Студент повинен ознайомитися та навчитися аналізувати і оцінювати первісну інформацію про скоєне правопорушення, знати до якого виду (роду) судової експертизи віднести.	4	--
Тема 3. Судовий експерт: права, обов'язки, відповідальність. Студент повинен ознайомитися з правами, обов'язками та відповідальністю судового в різних видах судочинства.	4	--
Тема 4. Допит судового експерта. Студент повинен ознайомитися з загальними принципами проведення допиту судового експерта в суді, у слідчого. Права та обов'язки судового експерта під час допиту.	3	--
Тема 5. Особливості участі судово-медичного експерта (лікаря) під час кримінального провадження. Права, обов'язки, відповідальність.	3	--
Тема 6. Особливості участі психолога та педагога під час кримінального провадження. Права, обов'язки, відповідальність.	3	--
Тема 7. Залучення перекладача (сурдоперекладача) під час кримінального провадження. Права, обов'язки, відповідальність.	3	--
Тема 8. Судова експертологія – наука про судову експертизу.	4	--
Тема 9. Внесок українських вчених у розвиток судової експертології.	4	--
Тема 10. Захист реферату. Студенту необхідно підготувати реферат та зробити доповідь за обраною темою.	10	--

6. Методи навчання

Лекції, практичні, лабораторні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студентів, контрольні заходи.

7. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється у вигляді експрес-контролю на лекціях, складання колоквиумів за темами практичних робіт, захисту реферату.

Підсумковий контроль – іспит диференційований, проводиться у письмовій формі.

Виконання лабораторних робіт, експрес-контроль на лекціях оцінюються в балах, які потім додаються і переводяться в оцінку за національною та міжнародною системами відповідно до критеріїв, прийнятих в університеті.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Загальна сума балів – 100, вони розподіляються за видами роботи наступним чином:
для денної форми навчання:

- експрес-контроль на лекціях – по 6 балів за кожний блок – всього 30 балів;
- виконання лабораторних робіт (допуск, виконання, захист) – 30 балів;
- підсумковий контроль, екзамен – 40 балів;

для денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота для денної форми										Разом	Екзамен	Сума	
Т 1-4	Т 5-8	Т 9-12	Т 13; 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18	Т 19	Т 20; Т 21	Т 22-Т 24	60	40	100
6			3	8			6	17					

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Навчальні посібники, монографії, підручники, нормативні документи, довідники.
3. Комплект мультимедійних матеріалів для лекцій.
4. Роздавальні супровідні матеріали до лекцій (конспект).

10. Рекомендована література

Базова література

Нормативно-правові акти

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (станом на 09.09.2021) [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text)
2. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 р. № 8 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою Пленуму Верховного Суду України від 25 травня 1998 р.) № 15. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text)

3. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1343 від 03.11.2015. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text)

4. Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1339 від 3.11.2015. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text)

5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змінами станом на 09.09.2021). [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text)

6. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 17.07.2017 № 591. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text)

7. Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України.: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. № 6. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95#Text)

8. Порядок проведення судово-психіатричної експертизи: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 8 жовтня 2001 року № 397. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95#Text)

9. Про організацію судово-психіатричної експертизи в Україні: наказ МОЗ України від 2 грудня 2013 року № 1058. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1058282-13#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1058282-13#Text)

10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. (зі змінами станом на 09.09.2021) [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text)

11. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004. Відомості Верховної Ради України, 2004. № 40-41, 42. Ст.492. (зі змінами станом на 09.09.2021) [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text)

12. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. Відомості Верховної Ради України, 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.. (зі змінами станом на 09.09.2021) [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text)

13. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991. Відомості Верховної Ради України, 1992. № 6. Ст. 56. (зі змінами станом на 09.09.2021) [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text)

Основна література

14. Експертизи у судочинстві України: посібник / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 504 с. [URL: https://lira-k.com.ua/preview/12767.pdf](https://lira-k.com.ua/preview/12767.pdf)

15. Клименко Н. І. Судова експертологія : курс лекцій. К., 2007.

16. Макаренко Е. І. Негодченко О. В. , Тertiшник Н. Н. Експертизи на досудовому слідстві: посібник. Днепропетровськ., 2001.

[URL:http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/2815/1/%d0%a2%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b8%d1%88%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%92.%20%d0%9c.%20%2c%20%d0%9d%d0%b5%d0%b3%d0%be%d0%b4%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9e.%20%d0%92.%2c%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%95.%20%d0%86.%20%d0%84%d0%9a%d0%a1%d0%9f%d0%95%d0%a0%d0%a2%d0%98%d0%97%d0%98%20%20%d0%9d%d0%90%20%d0%94%d0%9e%d0%a1%d0%a3%d0%94%d0%9e%d0%92%d0%9e%d0%9c%d0%a3%20%d0%a1%d0%9b%d0%86%d0%94%d0%a1%d0%a2%d0%92%d0%86.pdf](http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/2815/1/%d0%a2%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b8%d1%88%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%92.%20%d0%9c.%20%2c%20%d0%9d%d0%b5%d0%b3%d0%be%d0%b4%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9e.%20%d0%92.%2c%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%95.%20%d0%86.%20%d0%84%d0%9a%d0%a1%d0%9f%d0%95%d0%a0%d0%a2%d0%98%d0%97%d0%98%20%20%d0%9d%d0%90%20%d0%94%d0%9e%d0%a1%d0%a3%d0%94%d0%9e%d0%92%d0%9e%d0%9c%d0%a3%20%d0%a1%d0%9b%d0%86%d0%94%d0%a1%d0%a2%d0%92%d0%86.pdf)

17. Судова експертологія : підруч. / за заг. ред. В.М.Тertiшника. Харків: Право, 2021. 280 с. [URL:https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4488&download_id=1495](https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4488&download_id=1495)

18. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 424 с. <https://lira-k.com.ua/preview/12767.pdf>
19. Щербаковский М. Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование : учеб.-практ. пособие. Харьков: Эспада, 2005. 544с. URL:https://library.nlu.edu.ua/POLN TEXT/UP/SHERBAKOVSKIY_2005.pdf
20. Щербаковский М. Г. Судова експертологія : посібник. Харків, ХНУВС. 2009.. 190 с. URL <https://studfile.net/preview/7249841/>
21. Щербаковский М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків: В деле, 2015. 560 с. URL:http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6020/Provedennia%20ta%20Ovykorystannia%20sudovykh%20ekspertyz%20u%20kryminalnomu%20provadzhenni_monohrafiia_M%20H%20Shcherbakovskyi_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Допоміжна література

22. Методичний посібник для працівників органів досудового слідства з питань призначення та проведення судової експертизи / За заг. ред. П. В. Коляди. К: УВПД ГШ МВС України, 2008. 278 с. URL:<https://ru.bglib.org/book/2985774/bdda32>
23. Пиріг І. В., Бідняк Г.С. Використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні: навч. посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 140 с. URL:<https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3719/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%91%D1%96%D0%B4%D0%BD%D1%8F%D0%BA%20%D0%9F%D0%B8%D1%80%D1%96%D0%B3.pdf>
24. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с. URL:<https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/monogr.pdf>
25. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Судова експертологія: поняття, структура, завдання, функції” (галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, спеціальність 8.18010003 “Судова експертиза”) / уклад.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель, та ін. Харків: Національний університет “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2012. 24 с. URL:https://library.nlu.edu.ua/POLN TEXT/POSIBNIKI_2012/NMP_0074.pdf

Інформаційні ресурси

1. Міністерство юстиції України: https://minjust.gov.ua/legal_expertise
2. Київській науково-дослідний інститут судових експертиз МЮ України: URL:<https://kndise.gov.ua/>
3. Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» МЮ України: URL:<https://www.hniise.gov.ua/>
4. Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності МЮ України URL:<https://intelekt.org.ua/>
5. Судова незалежна експертиза Україна: URL:<https://ekspertiza.com.ua/uk>
6. Незалежний інститут судових експертиз: URL:<https://nise.com.ua/>